

Spremna beseda ob razstavi

1.20 Predgovor, spremna beseda
Prejeto: 20. 9. 2021

Anton Arko*

Tri desetletja izobraževanja v samostojni Sloveniji

Three decades of education in independent Slovenia

V počastitev 30. obletnice samostojne Slovenije smo v Slovenskem šolskem muzeju pripravili razstavo z naslovom *Tri desetletja izobraževanja v samostojni Sloveniji* in oblikovali pričujočo tematsko številko Šolske kronike. K soustvarjanju slednje smo povabili sedanjo ministrico, pa tudi nekdanje ministre za področje izobraževanja, ki so se v veliki meri z veseljem odzvali povabilu. Pozitivno so se odzvali tudi ravnatelji nekaterih vidnejših slovenskih gimnazij. Svoje spomine, znanje in prizadevanja za izboljšanje šolstva na Slovenskem so posredovali v petnajstih (znanstvenih in poljudnih) prispevkih.

Razstava na petnajstih panojih predstavlja pomembnejše korake na poti izobraževanja, ki smo jih prehodili od osamosvojitve do danes. Na začetku so predstavljene tudi glavne značilnosti razvoja šolstva v Sloveniji v obdobju po drugi svetovni vojni, da bi bile spremembe, do katerih je prišlo s svobodnimi volitvami (1990) in osamosvojitvijo (1991), lažje razumljive.

Do prvih premikov je prišlo že nekaj let pred osamosvojitvijo. Na poseben način je bil slovenski odpor proti uvedbi skupnih jugoslovanskih programskih jeder v vzgojno-izobraževalne programe v slovenskih šolah z letom 1983 prvi korak tako k demokratizaciji kot tudi k osamosvojitvi. V podporo slovenskim vsebinam v izobraževalnih programih se je takrat prvič dejavno vključila civilna družba. S prenovo izobraževalnih programov je bil še pred prvimi večstrankarskimi volitvami in spremembo političnega sistema v srednje šole ponovno uveden splošnoizobraževalni gimnazijski program, po volitvah pa so bile vpeljane načrtovane spremembe učnih načrtov in vsebin družboslovnih predmetov. Z osamosvojitvijo je slovenski narod prvič v zgodovini postal dejanski nosilec in oblikovalec lastnega nacionalnega izobraževalnega sistema. Temelji nove ureditve šolstva so bili postavljeni v novi slovenski ustavi, ki je bila sprejeta 23. decembra 1991. Potem

---

* Anton Arko, prof. ruščine in zgodovine, višji kustos v SŠM, Ljubljana,
e-pošta: aarko.ssm@gmail.com

ko je bila znova uvedena gimnazija, so lahko začele delovati zasebne šole s priznanim javno veljavnim programom. Tudi na področju predšolske vzgoje je bilo vpeljano več demokratičnosti in odprtosti kurikula, kar je vplivalo na večjo pestrost vsebin v vrtcih. Velika pozornost je bila namenjena vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami, ki se začne z zgodnjo obravnavo in inkluzijo že v predšolskem obdobju, nadaljuje pa v osnovni in srednji šoli z vključevanjem otrok v redne oddelke. Dokaj pozno so na formalni ravni svoje pravice dobili študenti s posebnimi potrebami. Večje spremembe je v osnovni šoli povzročila uvedba devetletke, visoko šolstvo pa je preuredila bolonjska reforma. Izobraževanje odraslih se je po osamosvojitvi končno začelo sistemsko urejati in financirati. Po ustanovitvi Andragoškega centra Slovenije (1991) je bila leta 2018 uzakonjena, v začetku leta 2021 pa tudi vzpostavljena javna služba na področju izobraževanja odraslih. Nov izziv za vse stopnje izobraževanja se je pojavil spomladi 2020, ko se je ob izbruhu bolezni covid-19 formalno izobraževanje večkrat za nekaj mesecev preselilo na digitalne zaslone.

Razstava skuša zainteresirano javnost opozoriti na ključne dogodke, ki so pripomogli k demokratizaciji in osamosvojitvi slovenskega šolskega sistema ter podati informacije o pomembnejših spremembah v preteklih tridesetih letih. Predstavljena je bila na Kulturnem bazarju, na Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport, z gostovanjem po nekaterih slovenskih šolah pa želimo vsebino razstave približati tudi učencem in dijakom. Avtorji razstave so mag. Stane Okoliš, Marko Ljubič, Klara Keršič in Anton Arko, digitalno in grafično podobo pa sta ji dala Matjaž Kavar in Marjan Javoršek. Ob razstavi je izšla tudi istoimenska zloženska.